

Джерелознавство та історіографія

УДК 477-025.14:930«654»

Я. С. Калакура

СОБОРНІСТЬ УКРАЇНИ ЯК КОНЦЕПТ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ

З'ясовується історична та історіографічна сутність концепту «соборність» у двох вимірах: соборність України і соборність української історіографії. Соборність України розглядається як наступність та безперервність етногенезу українського народу, його визвольних змагань за національну державність, формування цілісності етнічних земель, нерозривність національної культури й духовності, єдність і нескореність українського духу, цивілізаційних устремлінь української нації, її європейського вибору. Аналізується соборність української історіографії як інтеграція провідних течій та напрямів історичної думки, синтез наукових здобутків різних поколінь українських істориків, їх консолідація навколо ідеалів української національної та державницької ідеї з метою глибокого, об'єктивного, всебічного і правдивого дослідження й висвітлення історії України.

Ключові слова: соборність, концепт, соборність України, соборність історіографії, історія України, державність, ідентичність, національна ідея, соборницька свідомість.

Сучасна історична наука надає важливого значення концептуальній історії, тобто історії понять. Як зазначає І. Колесник, будь-яка наука, в т.ч. й історична, – «ще усталена система понять, у рамках якої всі вони пов'язані поміж собою» [12, с. 17]. До найбільш вживаних концептів української історіографії можна віднести і поняття «соборність», яке найчастіше застосовується у таких фразеологічних формах, як: соборність України, українська соборність та соборність української історіографії. Іншими словами, концепт української соборності має декілька історіографічних вимірів, головними з яких є три: а) конкретно-історичний, тобто процес зародження, становлення й утвердження соборності України; б) історіографічний, який з'ясовує провідні тенденції нагромадження цілісних знань про сутність і феномен української соборності; б) наукознавчий, тобто пізнання інтелектуального процесу формування соборності самої української історичної науки як одного з критеріїв ідентичності українських істориків різних поколінь та напрямів.

Особливість концептуального осмислення проблеми соборності полягає в його міждисциплінарності, оскільки цим концептом наукового пізнання послуговується не тільки історична наука, але й інші галузі знань: філософія, правознавство, політологія, етнологія, етнодержавознавство, культурологія, географія, лінгвістика, психологія та ін. Інтеграцію історичної складової надбань галузевих наук щодо поняття «соборність» бере на себе історіографія, як комплексна система знань про закономірності розвитку історичної науки, її власної історії. З погляду історіографії, дуже важливо враховувати оцю міждисциплінарність

концепту «соборність», відстежувати тенденції збагачення його змісту кожною галузевою наукою, виявляти провідні тенденції, а водночас відстежувати процес соборизації української історичної думки.

Актуальність поставленої теми зумовлюється як місцем концепту «соборність» у реалізації української національно-державницької ідеї, в побудові Української самостійної соборної держави, так і наявністю лише поодиноких історіографічних публікацій [1, 2, 6, 7, 9, 18]. Ця актуальність набуває ще більшої гостроти з огляду на події 2014-2015 років: Революція гідності й очищення влади, підписання угоди про асоціацію України з ЄС, російська анексія Криму, неоголошена війна Росії проти України в Донбасі. Все це, з одного боку, надзвичайно оголило саму реальність цілісності та єдності України, поставило під загрозу збереження нашої державності, а з другого – засвідчило незмінність європейського вибору України.

Мета пропонованого історіографічного дискурсу зводиться до того, щоб системно розглянути сутність концепту «соборність», простежити новітній процес нагромадження історичних знань про витоки, основні етапи формування, становлення й утвердження української соборності та соборизації української історіографії, привернути увагу до недостатньо з'ясованих питань, окреслити перспективи подальших історичних студій.

Виходячи з методології концептуальної історії, спинимось докладніше на самому понятті «соборність», яке є похідним від слова «собор». У дохристиянські часи *собор* – це збір, зібрання, скупчення людей, а з прийняттям християнства – це збори вищого духовенства (Вселенські, помісні собори, що скликалися і проводились у *соборах* – молитовних будинках). З етимологією слова «собор» пов'язані такі терміни, як «соборна церква», «соборна школа», «соборна держава», «соборна історична думка». Не заглиблюючись далі в лінгвістику, все ж зазначимо, що на відміну від російської суспільної свідомості, де соборність традиційно пов'язувалась із збиранням земель, у тому числі чужих, в українській традиції соборність – це єдність, цілісність України. За образним визначенням Олеса Гончара, собор – це символ соборної єдності наших душ, нашої історичної пам'яті.

Сучасне розуміння поняття соборності, яке в політичному лексиконі українців з'явилося в середині XIX століття, почало викристалізовуватися змістовно на межі XIX-XX століть, коли звертання до досвіду минулого набувало особливої актуальності та гостроти у зв'язку з новим етапом українського національно-визвольного й державницького руху. Цей рух у кінцевому рахунку привів до відродження української державності та історичної Злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року, а через 20 років до приєднання західноукраїнських земель, відтак Буковини та Закарпаття до Радянської України, до передачі до складу УРСР Криму і формування того етнотериторіального ландшафту й відповідного соціуму, який успадкувала незалежна Україна в 1991 році як самостійна держава.

Більшість сучасних дослідників підходять до трактування соборності України з погляду її єдності та цілісності, хоча це й не синоніми. На основі оприлюднених праць [13, 19, 20, 21, 22] можна виокремити низку складових цього поняття, які в історіографії виступають як об'єкти і суб'єкти наукового пізнання. З-поміж них варті уваги щонайменше *п'ять* компонентів соборності. *По-перше, це природно-географічний ландшафт*, тобто унікальна територія, батьківська земля, на якій

упродовж двох тисячоліть формувався і самостверджувався український етнос. Особливості цієї території в її самодостатності для організації життя соціуму: оптимальне співвідношення суходолу, рік, озер, морів, гір, лісів, наявність рідкісних чорноземів, багатючих корисних копалин, в унікальному розташуванні на міжцивілізаційному рубежі, на магістральних шляхах міжнародного сполучення, що надає їй виняткового геополітичного й військово-стратегічного значення. Соборність території сучасної України визначена її державними кордонами та гарантується міжнародним правом, але, як засвідчують останні події, знайшлися неоімперські сили, зокрема в РФ, які зігнорували міжнародне право, анексували Крим, розв'язали терористичну війну в Донбасі, поставивши під загрозу цілісність, неподільність і непорушність державної території України.

По-друге, і це головне, – *людський чинник*, основу формування українського етносу становили дуже близькі між собою слов'янські племена, насамперед поляни, які успадкували й удосконалили чимало знарядь праці, організації побуту, звичаїв, традицій, обрядів від дослов'янських народів. Український народ, з огляду соборності, виступає, з одного боку, як ідентичність за критеріями громадянства, що сучасна етнополітологія трактує як інститут української політичної нації. З другого боку, домінуюче ядро українського народу утворює етнічна ідентичність українців, тобто українська етнічна нація, котра репрезентує себе як світове українство.

По-третє, *культурно-духовний чинник*, який найменше піддається універсалізації та водноманітненню. Цей чинник соборності дуже чутливий і суперечливий, він нашоується на рифи об'єктивного й суб'єктивного характеру, потребує підвищеної уваги до себе з боку регулятивної функції держави. Йдеться про такі компоненти цього чинника, як мова спілкування, історична пам'ять, релігія, обряди, звичаї, традиції, менталітет тощо. *По-четверте*, *політична організація суспільства, тобто державний чинник*. Унікальність українського державотворчого процесу зумовлена його історичними особливостями, ґрунтується на модерному українському міфі, який виводить його коріння з організації первісного суспільства й зародження державного життя на землях України з дослов'янських і ранньослов'янських часів. Відлік хронології українського суспільно-політичного життя включає княжу добу, козацько-гетьманські часи, державне життя українців у складі Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Московської держави, Російської, Османської та Австро-Угорської імперій, а також Польщі, Румунії й Чехословаччини. Період Української революції 1917-1921 років залишив у спадок цілу палітру державних утворень, що втілювали різні моделі державної організації, але сповідували ідею спільної держави. Кроком до уніфікації державного життя стала радянська доба, на міфах якої сформувалося те покоління, національно свідомою частиною якого взяла на себе фундацію творення Незалежної України. Власне, тут закорінені деякі причини, що продукують й сучасні суперечності та дискусії. Гострота цих дискусій нерідко розхитує політичну соборність України.

І, нарешті, *п'ятий чинник соборності* – це *міжнародний, або геополітичний, фактор історичного процесу соборності України*. Сам перебіг історичного розвитку, який, хоч і сприяв утвердженню української ідентичності, стимулював консолідацію етносу, формування нації, державотвірні процеси, забезпечення цілісності України, час від часу наражався на дію відцентрових, деструктивних,

сепаратистських сил, а ще більшою мірою – на ворожі зовнішні фактори, спротив деяких наших сусідів, котрі в своїх інтересах прагнули ослабити, розділити, колонізувати Україну, захопити її території й скористатися унікальним природним та людським потенціалом.

Усі ці чинники тією чи іншою мірою завжди перебували в полі зору української гуманітаристики. Однак увага до їх аналізу особливо зросла за останнє п'ятнадцятиріччя. Нині жодна праця з історії України, її політичного, етнічного, культурно-духовного розвитку, жоден навчальний підручник чи посібник не виходить у світ без матеріалів, пов'язаних з українською соборністю. У науковій спільноті істориків, як і в суспільстві загалом, дедалі більше усвідомлюється, що Соборність – це не Акт злуки УНР та ЗУНР і не патетичне згадування про нього в День Соборності 22 січня, яке, починаючи з 1999 року, відзначається щорічно на державному рівні. Соборність – це, як кажуть математики, *постійна величина, це константа*, що не змінює свого значення та якою не можна жонглювати.

Особливість сучасного історичного осмислення проблеми соборності полягає в тому, що воно проходить *двома потоками*: а) поглиблене дослідження передумов, мотивів і обставин ухвалення Акта Злуки як апогею Української революції, наукове осмислення його доленосного значення; б) ретроспективний погляд з висоти соборності на дослідження та інтерпретацію всієї історії українського народу, його державності, починаючи з княжих і козацько-гетьманських часів та завершуючи сьогоденням. Якщо говорити про *перший потік найновішої літератури* з проблеми, то тут ключове місце посіли вихід у світ «Історії України: нове бачення», п'ятнадцятитомника «Україна крізь віки», політичної історії України ХХ століття, десяти томів «Енциклопедії сучасної України», «Історії української культури», низки індивідуальних монографій, зокрема В. Барана, Т. Бевз, О. Бойка, В. Великочого, В. Верстюка, П. Гай-Нижника, І. Гошуляка, Я. Грицака, О. Добржанського, Л. Зашкільняка, О. Красівського, С. Кульчицького, В. Литвина, М. Литвина, О. Майбороди, С. Макарчука, В. Наулка, М. Панчука, Р. Пирога, П. Радька, О. Реєнта, О. Рубльова, Г. Скрипник, В. Смоля, В. Солдатенка, Ю. Терещенка, Ф. Турченка, Ю. Шаповала й інших з різних проблем і періодів української історії. Вони засвідчують, що ідея соборності поступово стає наскрізною темою історії українського народу. Наприклад, В. Литвин, аналізуючи підготовку і проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР, відсилає читача до унікального документа Головної Руської ради 1848 року, в якому вперше було висунуто гасло соборності, що стало одним із наріжних каменів українського національно-визвольного руху як на Заході, так і на Сході [14, с. 305].

Отже, переважна більшість українських істориків беруть за відправну точку соборності України об'єднання земель навколо Київського княжого престолу Х-ХІ століть. Княжа доба нашої минувшини проникнута дією двох протилежних тенденцій: інтеграції та дезінтеграції. З того часу ці тенденції не покидають українську історію, завдяки внутрішнім і зовнішнім чинникам їх домінування поперемінно змінювалось, але провідною з них залишалося тяжіння до єдності її цілісності України. В ролі «збирачів» наших земель намагалися виступати й Московія, Османська, Російська та Австрійська імперії. У ХХ столітті такими «збирачами» виступали як Й. Сталін, так і А. Гітлер, ігноруючи природне

прагнення українського народу до самостійності, єдності та консолідації. Нині цю естафету намагається підхопити В. Путін.

Зазвичай, уже традиційно більш певні сюжети стосовно соборності подаються в дослідженнях з історії Української революції та державотворення 1917-1921 років [3, 15], а також у працях, присвячених періоду кінця 1930-их – середини 1940-их, а відтак середини 1950-их років. Автори зазначають, що, хоч соборність належить до вищих домінантів політичної й духовної культури українства, упродовж століть ця цінність нищилась і витравлювалась із суспільної свідомості. У радянські часи було накладено ідеологічне табу на саме поняття «соборність», натомість насаджувались та культивувались інші стереотипи на зразок «великого руского міра», «совецького народа» як нової спільності, ідея «старшого брата» й інші, які всіляко реанімуються сучасними російськими шовіністами. Навіть патріарх РПЦ Кіріл не втомлюється нахабно повторювати, ніби «росіяни та українці – один народ». Українська соборність не має нічого спільного з ідеями «Великопольщі», з московським рухом «збирання ісконно руских земель», оскільки це природний, внутрішній процес, спрямований на визволення і відродження поневоленої української нації, консолідація її патріотичних сил для відновлення національної держави в межах етнічних земель, утвердження української ідентичності.

3-поміж досліджень другого потоку пріоритетної уваги заслуговують узагальнюючі праці з цивілізаційної історії України. Йдеться, зокрема, про дослідження О. Горелова, О. Моці та О. Рафальського [4, 5], а також двотомник «Цивілізаційне пізнання України» М. Юрія, Л. Алексієвець, Я. Калакури та О. Удода й інших [23, 26, 27]. Автори єдині в тому, що ідея соборності невіддільна від усєї історії національно-визвольних змагань, від державотвірного процесу. На цьому наголосив і П. Радько, аналізуючи значення державницьких традицій українського народу [17].

Визначальною рисою новітньої історіографії соборності є те, що вона розглядається не стільки як явище, скільки як процес. Сказане стосується ґрунтовної монографії І. Гошуляка, сама назва якої говорить про те, яким складним і тернистим був український шлях до соборності [8]. На цій думці наголосив академік В. Смолій, відкриваючи круглий стіл, присвячений соборності України. До речі, він був серед перших, хто окреслив критерії періодизації українського соборницького процесу та означив такі рубежі: а) єдність Руської землі; б) відчуття козацько-руської Вітчизни; в) ідея єдності українців без офіційних кордонів у ХІХ столітті; г) об'єднання українських земель у власній державі в 1919 році; д) збирання основних українських етнічних земель у адміністративних межах УРСР 1939-1954 років [23, с. 13-14]. Видається, що цю схему можна було б взяти за основу подальшого дослідження процесу, враховуючи загальну тенденцію переходу істориків від його лінійно-подієвого розгляду проблеми до багатомірного й системного осмислення соборності як цілісності.

Важливим виміром концепту «історіографія» є *соборність самої української історичної науки*. З відновленням державної незалежності вона дедалі повніше повертає собі втрачену соборність, а з нею національне обличчя, замовчувані або забуті імена істориків, їхні праці, долає стереотип ворожнечі й відчуженості істориків радянського вишколу, істориків минулих часів та істориків української

діаспори. Після багатьох десятиріч ідеологічної конфронтації й протистояння наступили часи порозуміння і співпраці істориків різних течій, наукових шкіл, політичних уподобань, незалежно від місця їх проживання, віку, історіософської орієнтації, творчих методів.

Можуть постати питання, наскільки правомірним є концепт «соборність української історіографії», який він має зміст і наскільки відбиває сучасні тенденції історіографічного процесу? На наш погляд, *соборність національної історіографії – це такий її стан, коли в єдиний потік зливаються провідні течії й напрями історичної думки, консоліднуються її представники навколо високих ідеалів української національної та державницької ідеї з метою глибокого, об'єктивного, всебічного і правдивого дослідження та висвітлення історії України, коли солідаризуються й акумулюються здобутки різних поколінь української історіографії, синтезуються їхні наукові праці. Соборність – не арифметична сума істориків та їхніх здобутків, а нова ціннісна категорія, нова якість національної історичної науки* [10, с. 456].

Принагідно зазначимо, що проблема повернення до соборності національної історіографії не є суто українським явищем. Тією чи іншою мірою наприкінці ХХ століття з нею зіткнулися й історики багатьох інших держав як на пострадянському просторі, так і в країнах Східної й Центральної Європи: Німеччини, Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Болгарії, Угорщини, Сербії, Хорватії та ін. Однак для України ця проблема особливо гостра і болісна, оскільки вона зумовлена історично, підігрівалася штучно й має свою специфіку сьогодні. Довгим і тернистим був шлях українських істориків до утвердження соборності національної історіографії. Найважче завдання полягало в тому, аби їй вивільнитися з-під чужого впливу, виокремитися, всамоствійнитися, не пориваючи при цьому зв'язків з розвитком світової історичної науки. Українська історіографія майже сімдесят років виявилася внутрішньо конфронтаційною, штучно розірваною ніби на два ворогуючі табори: так званий буржуазно-націоналістичний, представлений здебільшого істориками національно-державницької орієнтації та української діаспори, і марксистський – в УРСР – СРСР. І ця важка спадщина частково й досі висить над нами.

Соборність відкриває якісно новий етап у розвитку української історіографії, насамперед, як національної. Це той благодатний ґрунт, що спроможний об'єднати істориків різних методологічних орієнтацій та наукових шкіл, незалежно від того, в якій країні вони проживають. Іншими словами, за період з 1990-их років концепт «соборність української історіографії» не тільки утвердився в історичній лексиці, але й засвідчив, що він не має нічого спільного з одноманітністю, монополією якоїсь одної методології чи ідеології, не заперечує розмаїття наукових напрямів і шкіл, широких наукових дискусій, плюралізму поглядів тощо, але при цьому визнає україноцентризм. Нині мотивація соборності зумовлюється прагненням українських істориків створити ґрунтовну, правдиву та об'єктивну наукову історію свого народу, сформувати національний погляд на зарубіжну історію, прискорити інтеграцію української історіографії в загальноєвропейський і світовий інтелектуальний простір.

З огляду найновішої історіографії концепту соборності впливає декілька, на нашу думку, перспективних напрямів як подальшого дослідження самої проблеми, так і утвердження соборності української історіографії.

1. *Об'єднання і координація зусиль українських істориків та гуманітаріїв навколо наповнення сучасним змістом концептів «соборність України», «українська соборність», «соборність української історіографії», обґрунтування оптимальної моделі та шляхів утвердження соборної України, як цілісної, територіально неподільної, демократичної європейської держави. Трактування української соборності як ціннісного, духовно-політичного явища в житті нації й держави, утвердження якого відбувається на основі осмислення історичної пам'яті, спільних інтересів українського соціуму, єдиного інформаційного простору. На жаль, навіть в «Енциклопедії історії України» не знайшлося місця для статті «Соборність України», а стаття О. Щусь «Акт Злуки» не вийшла за межі інформаційної довідки стосовно проголошення Директорією відповідного документа про об'єднання УНР та ЗУНР. До речі, деякі дослідники не без впливу ідеологів Партії регіонів намагаються змінили акценти в поняттях «соборність» і «регіоналістика», віддаючи пріоритет останньому.*

2. *Дослідження історії української соборності, в першу чергу, не стільки як конкретної події, скільки як тривалого цивілізаційного процесу зародження, становлення, розвитку та утвердження, домінантою котрого виступає формування української модерної політичної нації. Необхідне подальше опрацювання критеріїв наукової періодизації цього процесу, з'ясування його загальних тенденцій та особливостей кожного історичного періоду як на загальноукраїнському, так і на регіональному рівнях, осмислення механізму взаємодії й протидії різних внутрішніх і зовнішніх сил у контексті соборності України, винесення повчальних уроків з минулого досвіду для сучасності та на перспективу.*

3. *Консолідація співтовариства українських істориків на засадах соборності національної історіографії, оновлення наукової методології й осучаснення стилю історіописання, створення спільними зусиллями істориків материкової України, західної та східної діаспор у співпраці з представниками інших соціально-економічних, філософських, політичних і культурологічних наук якісно нової, багатотомної, по-справжньому соборницької історії українського народу. На часі внесення змін та до навчально-методичного забезпечення (навчальні плани і програми, підручники і посібники, тематика бакалаврських, магістерських та дисертаційних робіт), підготовки в університетах професійних істориків із урахуванням соборницької концепції історії України й української історіографії.*

Таким чином, новітня історіографія розглядає концепт «соборність» у трьох основних вимірах: а) як цілісність України, неподільність її етнічних земель, єдність усіх поколінь українського народу, котру Т. Шевченко сформулював як кровну, генетичну єдність і «мертвих, і живих, і ненарождених», закликаючи при цьому: «Обніміться ж, брати мої. Молю вас, благаю!» [25, с. 354]; б) як тяглість і безперервність нашої історії, національно-визвольного та державницького руху, нерозривність національної культури й духовності, нескореність і нездоланність українського духу, єдність цивілізаційних устремлінь української нації, її європейського вибору; в) як цілісність знань про Україну, як світовий цивілізаційний феномен, інтеграцію котрих найповніше віддзеркалює й репрезентує сама історіографія.

Список використаних джерел

1. Великочий В. Феномен соборності та регіоналізму за революційної доби в інтерпретаціях сучасних істориків / В. Великочий // *Історична панорама*. – Вип.6. – Част.2. – Чернівці, 2008. – С. 66-76.
2. Великочий В. Українська історіографія про значення і наслідки Акту злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 рр. / В. Великочий, Б. Савчук // *Історія. Філософія. Релігієзнавство*. – 2008. – №1. – С. 43-48.
3. Гай-Нижник П.П. Ідея Соборності й українське державотворення (1918–1919 рр.) / П.П. Гай-Нижник // *Гілея*. – 2015. – Вип. 91. – С. 17-23.
4. Горелов М.Є. Цивілізаційна історія України / М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. – К.: «ЕксОб», 2005. – 632 с.
5. Горелов М.Є. Держава і цивілізація в історії України / М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. – К.: Еко-Продакшин, 2009. – 879 с.
6. Гошуляк І. До питання про історіографічну оцінку та історичне значення Акту Злуки / І. Гошуляк // *Шляхи та механізми консолідації українського суспільства, утвердження ідеалів соборності, свободи та демократії*. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 4-13.
7. Гошуляк І. Історіографічна оцінка та національно-політичне значення Акту Злуки 22 січня 1919 р. / І. Гошуляк // *Пам'ять століть*. – 2006. – № 1. – С. 4-27.
8. Гошуляк І. Тернистий шлях до соборності (від ідеї до Акту Злуки) / І. Гошуляк. – К.: ІПіЕД, 2009. – 467 с.
9. Калакура Я.С. Новітня історіографія Злуки УНР та ЗУНР / Я.С. Калакура, А.М. Панчук // *Українська соборність: ідея, досвід, проблеми. До 80-річчя Акта Злуки 23 січня 1919 р.* – К.: ІПіЕНД, 1999. – С. 234-242.
10. Калакура Я.С. Українська історіографія: [курс лекцій] / Я.С. Калакура. – К.: Генеза, 2012. – 512 с.
11. Калакура Я.С. Українська соборність як історіографічна проблема / Я. Калакура // *Соборність як чинник українського державотворення*. – К., 2009. – С. 63-78.
12. Колесник І.І. Українська історіографія: концептуальна історія / І.І. Колесник. – К.: ПУ НАНУ, 2013. – 566 с.
13. Курас І.Ф. Соборництво і регіоналізм в українському державотворенні (1917-1920 рр.) / І.Ф.Курас, В.Ф. Солдатенко. – К.: ІПіЕД, 2001. – 248 с.
14. Литвин В.М. Україна: доба війн і революцій (1914-1920 рр.) / В.М. Литвин. – К.: Альтернативи, 2003. – 488 с.
15. Нариси історії Української революції 1917-1921 років / В.А.Смолій та ін. – У 2 кн. – К.: Наукова думка, 2011-2012. – Кн. 1. – 390 с.; Кн. 2. – 464 с.
16. Проблеми соборності України в ХХ ст. – К.: ІНВіП, 1994. – 212 с.
17. Радько П.Г. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі ХІХ-ХХ ст.: концепції, ідеї, реалії / П.Г. Радько. – К.: Б. в., 1999. – 388 с.
18. Реєнт О.П. Соборність України як наукова проблема і виклик часу / О.П. Реєнт // *Історія України: маловідомі імена, події, факти*. – К.: Б. в., 2005. – Вип. 29. – С. 31-39.
19. Сергієнко П. П. Соборна Україна: поняття, ідея, і реальність / П.П. Сергієнко. – К.: Б. в., 1993. – 78 с.
20. Соборність України: історія і сучасність. – Івано-Франківськ: Б.в., 1999. – 85 с.

21. Сергійчук В.І. Українська соборність: Відродження українства в 1917-1920 роках / В.І. Сергійчук. – К.: Поліграфкнига, 1999. – 414 с.
22. Солдатенко В.Ф. Соборність / В.Ф. Солдатенко // Науковий інструментарій українознавця. – К.: ННДІУ, 2012. – С. 312-315.
23. Українська соборність: ідея, досвід, проблеми. – К.: Абрис, 1999. – 240 с.
24. Українці у світовій цивілізації і культурі / П.П. Кононенко, Я.С. Калакура, В.Д. Баран та ін. – К.: НДІУ, 2008. – 400 с.
25. Шевченко Т. Збір. тв. у 6 т. – Т.1. – К.: Наук. думка, 2003. – 784 с.
26. Юрій М.Ф. Україна найдавнішого часу – XVIII ст.: цивілізаційний контекст пізнання / М.Ф. Юрій, Л.М. Алексієвць, Я.С. Калакура, О.А. Удод. – Тернопіль: Астон, 2012. – Кн. 1. – 700 с.
27. Юрій М.Ф. Україна XIX – початку XXI століття: цивілізаційний контекст пізнання / М.Ф. Юрій, Л.М. Алексієвць, Я.С. Калакура, О.А. Удод. – Тернопіль: Астон, 2012. – Кн. 2. – 696 с.

Я. С. Калакура

СОБОРНІСТЬ УКРАЇНИ ЯК КОНЦЕПТ НОВЕЙШОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ

Выясняется историческая и историографическая сущность концепта «соборность» у двух измерений: соборность Украины и соборность украинской историографии. Соборность Украины рассматривается как преемственность и непрерывность этногенезиса украинского народа, его освободительной борьбы за свободу и национальную государственность, формирование целостности этнических земель, неразрывность национальной культуры и духовности, единство и непокорность украинского духа, цивилизационных устремлений украинской нации, её европейского выбора. Анализируется соборность украинской историографии как интеграция ведущих течений и направлений исторической мысли, синтез научных достижений разных поколений украинских историков, их консолидация вокруг идеалов украинской национальной и государственнической идеи с целью глубокого, объективного, всестороннего и правдивого исследования и освещения истории Украины.

Ключевые слова: соборность, концепт, соборность Украины, соборность историографии, история Украины, государственность, идентичность, национальная идея, соборническое сознание.

Y. S. Kalakura

UKRAINE'S COLLEGIALLY AS A CONCEPT OF CURRENT HISTORIOGRAPHY

Historical and historiography essence of collegiality (sobornist) concept is defined in two dimensions: collegiality of Ukraine and collegiality of Ukrainian historiography. The collegiality of Ukraine is examined as continuity and regularity of ethnogenesis of the Ukrainian people, its liberation fight for the national state system, formation of integrity of ethnic land, continuity of national culture and spirituality, unity and rebelliousness of the Ukrainian spirit, civilization aspirations of Ukrainian nation and its European choice. The collegiality of Ukrainian historiography as integrating leading trends and directions of historical thought, synthesizing academic achievements of different generations of the Ukrainian historians and their consolidation are analyzed in order to make a deep, objective, comprehensive and truthful research and interpretation of Ukraine's history.

It is proved that modern historical science gives an important attention to conceptual interpretation of history. As the most usual concept of Ukrainian historiography it is possible to take a concept of «collegiality», which is often used in such phraseological

forms as «collegiality of Ukraine», «Ukrainian collegiality» and «collegiality of Ukrainian historiography». It is shown that conceptual comprehending the problem of collegiality has a interdisciplinary character, as this concept of scientific cognition is used not only by historical science but also by other fields of knowledge: philosophy, jurisprudence, political science, sociology, ethnology, culturology, political geography, linguistics and psychology.

It is necessary to mark the following basic directions of subsequent researches of the Ukrainian collegiality: association and co-ordination of the Ukrainian historians' efforts of filling concept of collegiality with modern maintenance, research of history of Ukrainian collegiality as a civilization process, consolidation of the Ukrainian historians on principles of collegiality of national historiography, updating scientific methodology of researching problem.

Keywords: *collegiality, concept, collegiality of Ukraine, collegiality of historiography, history of Ukraine, state system, identity, national idea, collegiality consciousness.*

Надійшла до редакції 28 січня 2015 року

* * *